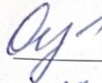

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа №3 города Чадана
Дзун-Хемчикского кожууна Республики Тыва

Рассмотрено

На ШМО

 /Ондар У.С./
от «29» 08 2023 г

Согласовано

зам.дир. по УВР

 /Сарылгар С.К./
от «30» 08 2023 г

Утверждено

директор школы

 /Сегленмей Л.О./
от «31» 08 2023 г

Рабочая программа

по родной литературе для 7 «б» класса
учителя родного языка и литературы

Ооржак Чимис Алексеевны
на 2023- 2024 учебный год.

Тайылбыр бижик

7-ги класска төрөөн чогаал эртеминге таарыштыр кылдырган программа ортумак ниити өөрөдилгеге хамаарыштыр РФ-тиң ФКӨС-түң, Тыва Республиканың өөрөдилге болгаш эртем яамызының сүмелээни Национал школа хөгжүдөр институтунуң 2012 чылда үндүргени «Тыва чогаалга күрүне стандартының», «Тыва аас чогаалы болгаш литература» ниити өөрөдилге черлериниң 5-11 класстарына чижек программаның сорулгаларына болгаш негелделеринге дүүштүр кылган. Е.Т. Чамзырын, Н.Ш. Куулар, А.Х. Херел. Төрөөн чогаал, 7 класс. Кызыл: Национал школа хөгжүдөр институт, 2015. – 264 ар.

Методтар: шинчилел, дилеп тыварының, көргүзүг, проектилиг метод, индукция, анализ, синтез, деңнелге, башкының сөзү, беседа, хайгаарал, өөреникчилериниң бот-тывынгыр ажылдары, көргүзүп тайылбырлаарының методу, дилеп тыварының, төлевилел методу, чогаадыкчы номчулга дээш о.ө.

Аргалар: билдинмес айтырылгарга харыыны боттары дилеп тывар, шиитпирлээр уjurлуг айтырылгарга даяныр схема-план тургузары, интернеттен тыпкан факт-материалдар-биле ажылдаары.

Класстан дашкаар ажылдар: бот-тускай ажылдар, бөлүктөп ажылдаары, ниити ажылдаары.

Кичээлдерниң чижек хевирлери: Кичээл-«ажыл-херекчи оюн», кичээл-конференция, кичээл- концерт, театр-кичээл, бөлүктөп ажылдаарының кичээли, кичээл-чогаадыкчы ажыл, кичээл-чогаадылга, кичээл-түңнел, кичээл-таныжылга, кичээл-фантазия, кичээл-демнежилге дээш о.ө.

Тыва чогаал эртемин өөренириниң ФКӨС негелделеринге дүүштүр түңнелдери

Бот-тускайлаң түңнелдер дараазында билиишкиннерни чугулага алырындан илереттинер: «Бойдус болгаш мен», «Өске кижилер болгаш мен», «Мен болгаш күрүне», «Мен болгаш чаа шиңгээдип алырым билиглер», «Мен болгаш бодум». Ук билиишкиннер уругларны амыдыралдың янзы-бүрү байдалдарын медереп билиринге, оларны сайгарып өөрениринге, херек кырында канчаар, кандыг хемчеглерге ажыглаарына чаңчыктырар. («хамааты», «ниитилел», «школачы», «өөреникчи», «чугаалажып турары хамааты», «чаңгысклассчы», «чорумал» дээш о.ө)

Бот-тускайлаң түңнелдер уругларның мөзү-бүдүш хевирлээринче: бодунуң бодалдарынче, сагыш-сеткил байдалынче, делегей көрүүшкүнүнүңге хамаарышкан айтырыгларга амы-хууда шилилге кылырынче (езу-чаңчылдарга, хоойлу-дүрүмнерге хамаарылгазы), өске чоннуң культуразын, социал байдалдарын өөренип көөрүңге, ниитилелдин амыдыралынга хамаарыштыр кижиниң харыбысалгалыг болурунче угланган. Бот-тускайлаң түңнелдер бот-өөредилгезин шын аайлап башкарып ап, бот-башкарнырынга шын угланыышкынныг таарымчалыг байдал тургузуп өөренирин, төңчү түңнелди чедип алырының сорулгаларга дүүштүр шын планнаашкынче, өөренириниң уг-шиин баш бурунгаар тургузуп алырынче уругларны углап баштаар.

Тодаргай эртемни өөренириниң (предметный) бүгү талалыг тускай түңнелдери төрөөн чогаал эртемин ханы өөрөнгениниң база литература эртеминиң өске эртемнерден ылгалын, онзагайын, кижиге ооң кандыг салдарлыын; кижиниң иштики делегейиниң, дыл-домааның сайзыралынга, мөзү-бүдүжүн хевирлээринге, делегей көрүүшкүнүн делгемчидеринге чоғумчалыын; Ук эртемге хамаарышкан теоретиктиг билиглерни өске эртемнер-биле холбап өөренирин медреселдиди-биле чедип алырының чугулазын түңнөп үндүрөр.

Өөредилгениң эртемнер-биле харылзаалыының бүгү талалыг тускай түңнелдерниң кол үндезини уругларның медреселер-биле ажылдап билириниң азы ниити чүүлден чугула бодалды ылгап, сайгарып, хүлээп ап көөрүнүң эге базымнарын кылырының, эртемнер аразының харылзаалыын илередип билириниң түңнелдерин үндүрөр.

ФКӨС-түң негелделеринге, тускай эртемни өөрөнгениниң түңнелдеринге дүүштүр чедип алырынга таарымчалыг болгу дег, тыва чогаалдың өзөөн тургузуп турар национал литератураның алдын фондузунда кирген чогаалдар болгаш амгы тыва литературада шилиндек чогаалдарны албан өөренир болгаш немелде номчулга киирерин программада сүмелеп турар.

Тематиктиг, проблема-тематиктиг, хронологтуг (төөгүлүг, төөгү деңнээшкинниг) принциптерге үндезилеттинип кылдырган. Аймактар болгаш жанр, маадыр болгаш ооң аажы-чаңы, чечен маадыр – овор-хевир, чечен үе – чогаалчы, чогаал-номчукчу, идея-проблема, төөгү – чогаал, чогаалчының үнү, стили, туружу дээн чергелиг үндезин билиглер чогаал сайгарарының үндезин билиглерин тургузуп турар.

Бот-тускайлаң түңнелдери: өөреникчи бодунуң үзел-бодалын, туружун бот-тодарадып, бот-сайзырадып, иденкейжидип, сорулгазынга дүүштүр медреселдиг бот-углап билири; өөренириниң чугулазын, чаа билиглер шиңгээдип алырының, кандыг үре-түңнелдиг болурун медреселдиг биле угаап билири; аймак чоннар аразынга хуузунда хамааты туружун илередип, хоойлу-дүрүм езугаар бадыткап; амыдыралчы планнарын тургузуп, ону боттандыраарынче угландырып билири, ниитилелдиң чаңгыс аай россияжи үзел-бодалдыг хөгжүлдезин медресеп, хүлээп көөрү; ниитилелдиң амыдыралынга бот-тускайлаң харысгалдыг болуру.

Предметтиг түңнелдери: чогаал эртемин өөренириниң онзагайын, чугулазын медреселдиг билип алырынче; чаа билиглерни чедип алырының янзы-бүрү аргаларын өөрениринче; теориялыг билиглерни шиңгээдип, херек кырында ажыглап, эртем езузу-биле угаап боданырын хевирлээринче; эстетиктиг көрүштүг болурунче; келир үеде бот-хуузунуң ажыл-херекчи байдалдарынче угландырып эртемни ханы өөренири.

Метапредметтиг түңнелдер: Метапредметтиг түңнелдерниң кол үндезини уругларның медреселер-биле ажылдап билириниң азы нити чүүлден чугула бодалды ылгап, сайгарып, хүлээп ап көөрүнүнүң эге базымнарын кылыры болбушаан, эртемнер аразының харылзаалыын илередири; өөреникчилерге чогаал эртемин өске эртемнердин теория-практиктиг билиглери-биле холбап өөредери, өөренириниң бот-тускайлаң, коммуникативтиг (харылзаа тудуп, чугаалажып билириниң), регулятивтиг (бот-угланышкынның), чаа билиг алырының аргаларын шиңгээттирери.

7-ги класстың тыва чогаал кичээлинде календарь- тематиктиг
 планнаашкыны. Неделяда 2 шак, чылда 68 шак.

№	Кичээлдин темазы	Шагы	Хүнү	Эрттир ген үези
1	Кириилде кичээл. Литература- амыдыралдың көрүнчүү	1		
2	Маадырлыг тоолдар- аас чогаалының тураскаалы	1		
3	Ачыты-Кезер-Мерген- тоолду номчууру	1		
4	Ачыты-Кезер-Мерген- тоолду номчууру	1		
5	Тоолдун уран-чечени	1		
6	Тыва улустун маадырлыг толу « Тоң-Аралчын-Хаан»	1		
7	Бокту- Кириш, Бора- Шээлей	1		
8	Бокту- Кириш, Бора- Шээлей	1		
9	Ч.т. Маадырлыг тоолдар дугайында билиг	1		
10	К.д.н. «Эрнин эреси Хан- Харантуй»	1		
11	В. Серен-оол Каң-кыс- маадырлыг тоол	1		
12	В. Серен- оол Кан-кыс. Тоолдун аянның номчулгазы	1		
13	В. Серен-оол Каң-кыс. Бора- Шээлей- биле дөмей чүүлү.	1		
14	М. Кенин-Лопсан. Хайыралдыг Калчан-Шилги	1		
15	М. Кенин-Лопсан. Хайыралдыг Калчан-Шилги	1		
16	М. Кенин-Лопсан. Хайыралдыг Калчан-Шилги	1		
17	М. Доржу. Аас чогаалы	1		
18	С. Тока Араттың сөзү «Чаа ужуражышкынар»	1		
19	С. Тока Араттың сөзү	1		
20	С. Тока Араттың сөзү «Кайнаар баарыл».	1		
21	С. Тока Араттың сөзү «Чер бажыңга», «Одаглар хып тур»	1		
22	С. Тока Араттың сөзү. «Даң бажында»	1		
23	Романда аңгы демиселин көргүскени. Романның уран- чечени	1		
24	Эдертиг	1		
25	Частырыглар- биле ажыл	1		
26	С. Сарыг-оол. Аңгыр- оолдун тоожузу- кол чогаалы	1		

С. Сарыг- оол Ангыр- оолдуң тоожузу «Дагаа чылдыг мен»	1		
С. Сарыг- оол. Ангыр- оолдуң тоожузу. «Бажым кыргытканым».	1		
С. Сарыг- оол Ангыр- оолдуң тоожузу «Пөш бажынга», «Оттуг- терге»	1		
С. Сарыг- оол Ангыр- оолдуң тоожузу «Шагаа»	1		
С. Сарыг- оол Ангыр- оолдуң тоожузу өскүстүң салым чолу	1		
Б. Хөвөңмей " Чүү болганыл»	1		
Түннел катаптаашкын	1		
С. Сарыг- оол «Соругга»	1		
Ч.т. Чечен чугаа дугайында билиг	1		
О. Сувакпит «Ылар»	1		
К-Э. Кудажы «Кызыл- Бөрттүг»	1		
К-Э. Кудажы «Кызыл- Бөрттүг»	2		
Ш. Суван «Чээн- оол»	1		
С. Пюрбю «Эргеппей дугайында тоожу»	2		
Ч.т. Тоожу дугайында билиг	1		
О. Саган- оол «Найырал»	2		
Эдертиг	1		
Частырыглар- биле ажыл	1		
К. Кудажы «Сарыг- оолдуң плантациязы»	1		
Ч/с. Эм оыттар дугайында дыңнадыглар	1		
М. Доржу «Дайынныг кино көргөш»	1		
Ч.т. Композиция болгаш сюжет	1		
И. Б. Иргит «Эргим Уля угбай»	1		
А. Даржай «Авамга»	1		
С. Пюрбю «Төрээн дылымга»	1		
Ч. т. Шүлүк дугайында билиг. М. Күжүгет «Бак сагыш башка халдаар»	1		
Р. Лудуп. «Чавыс- чавыс көжүп чоруур булуттарлыг	1		
И. Бадра «Ужудукчу Кидиспей»	2		
Эдертиг	1		
Частырыглар- биле ажыл	1		
О. Сувакпит « Сат Бүрзекей дугайында билиг»	1		

К- Э. Кудажы «Он бир»	2		
Түңнел катаптаашкын	1		
Россия чоннарының литературазы. С.Р. Элляй «Экии, тыва чонум!»	1		
Ц. Г. Шагжин «Хураган»	1		
Чыл дургузунда өөрөнгөн чүүлдерин катаптаары- хыналда ажыл	1		
Түңнел кичээл	1		